

ÇOCUKLARA GÜZEL AD KOYMAK*1

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN**2

Anne babanın çocuklarına güzel bir ad koyması görevleri arasındadır. Çünkü hadisi şerifte, "*Çocuğa güzel bir ad koymak, dinini öğretmek ve vakti gelince evlendirmek evladın baba üzerindeki haklarından*"[1] sayılmıştır.

Ad, sahibinin tanınmasını sağlayan ve kendisini diğer bireylerden ayıran en belirgin semboldür. Bu nedenle çocuğa ad vermek önemlidir. Anneler babalar, çocuklarına verecekleri adı uzun istişareler, bazen tartışmalar sonunda belirlerler. Çünkü adlar, söylenişindeki kolaylıkla, aile ve çevre tarafından kabul edilebilirliğiyle, telkin ettiği veya çağrıştırdığı anlamlar ile hem ad sahibini hem de diğerlerini etkilemektedir.

Eski çağlardan beri insanın adı, kendisiyle özdeş kabul edilmiş ve kendisini etkileyeceği düşünülmüştür. Kişinin ömründe en çok duyacağı kelime kendi adıdır ve adının anılması kişiyi heyecanlandırır. Kişinin iyilikle anılması sevinç, kötü olarak anılması üzüntü verir. Bazen insanların sevilmesi veya sevilmemesinde adının etkili olduğunu görüyoruz. Bu nedenle birçok insan ebeveynlerinin koyduğu adı beğenmeyerek ya mahkeme kararıyla değiştirmekte veya takma ad kullanmak zorunda kalmaktadır.

Adlar sadece psikolojik etki bırakmakla kalmaz aynı zamanda bireyin, kişiliğinin oluşmasında da etkili olmaktadır. Kişi adını sever, benimser ve adının anlamını kabullenirse psikolojik bir rahatlık ve huzur duyacaktır. Örneğin, kişinin adı, cesaretli veya salih olmayı ifade ediyor ve bunu benimsiyorsa, o isme uygun davranmayı arzu edecek, cesur veya salih olmayı bilinçaltına yerleştirecek ve böyle davranmaya özenecektir. Kendisine Hz. Ali (r.a)'den esinlenerek adı Ali konulan biri, Hz. Ali (r.a)'nin hayatına ilgi duyarak onun gibi olmaya gayret edecektir. Toplumun beklentisi de bu istikamettir. Anlamları kötü olan adların da aynı oranda kişiliği yaralayan olumsuz etkileri vardır. Adları güzel olmayanlar, zaman zaman arkadaşlarına alay konusu olabilmekte, bu da onu dolaylı da olsa etkileyebilmektedir. Örneğin adı Satılmış olan birisi, "Sen satılmış mısın?" gibi ifadelerle aşağılanabiliyor. Bu da onun onurunu incitip, arkadaşlar arasında sevginin azalmasına veya kine sebep olabilmektedir. Bu durumu ifade etmek için, adına uygun bir davranışta bulunana, "adıyla müsemma", "adına uygun hareket etmiş", "adına, şanına lâayık" gibi sözler söylenmektedir. Toplumlarda bireylere verilen adların, isimlendirilen kişi (müsemma) üzerinde etkili olduğuna dair yaygın bir kanaat vardır. Ancak

*1 "Çocuklara Güzel Ad Koymak", **Somuncu Baba**, Malatya, Kasım 2010, sayı:121, ss.30-34'de yayımlanmıştır.

**2 www.mehmetzekiaydin.com mza@mehmetzekiaydin.com

hemen belirtelim ki kötü anlam taşıdığı düşünölen isimlerin, uğursuzluk getirdiği inancı doğru değildir. Çünkü İslâm'da uğursuzluk inancı genel olarak reddedilmiştir.

Bazen çok saf duygularla ve iyi niyetle, anlamlarına bakılmaksızın isimler verildiği görölmektedir. Örneğin sadece Kur'an'da geöen bir kelime diye bir kız çocuğuna 'Tükezziban' adının konulduğunu biliyorum. Hâlbuki 'Tükezziban'ın Türköe bir anlamı yoktur. Toplumumuzda Kezban adı kız çocukları için kullanılmaktadır. Kezban, evini yöneten, evine ve kocasına bağlı kadın anlamında Farsöa bir kelimedir. Ama Kezban'a benzeyen Tükezziban Kur'an'da geöen bir kelimedir ama Türköe anlamı, yalanlayan, yalanlıyorsunuz demektir. Bu da bize gösteriyor ki ad verirken bilinöli tercih yapmak gerekmektedir.

Ad seöiminde, bazen sevilen veya hayranlık duyulan bir kişinin adı olması etkili olabilmektedir. Burada adı verilen kişinin, sevilen, beğenilen, hayranlık duyulan bir yönü vardır. Bunun sebebi, bir yetenek olabileceği gibi ahlaki bir davranış veya bir yaşantı biçimi de olabilmektedir. Bir kişinin adını başka birine verme arzusu, genel olarak ad sahibinin sevilen ve hayranlık duyulan yönünün, isimlendirilen (müsemma) kişi üzerinde görölme arzusundan veya adın beğenilmesinden kaynaklanabilmektedir. Örneğin bir siyasetöiye, bir sanatöiye veya bir futbolcuya hayran olup adlarını çocuklara veren çok anne baba vardır. Ancak bazı adların konulması, dinî gereköelerle, sırf peygamber ya da Allah'ın sevilen salih kulları oldukları ve onların Allah katında sevilen kişiler olmalarından ve bu kişilerin güzelliklerinin çocuklarda görölme arzusundan kaynaklanmaktadır. Örneğin bilinöli olarak Ömer adının verilmesi, Hz. Ömer (r.a)'in Allah katında sevilen biri olmasının yanı sıra, adalet vasfının, adı verilen şahısta görölme arzusundan ileri gelmiş olabilir. Ancak bu tür adlar, hiçbir beklenti olmaksızın sırf beğenildiği için de verilebilmektedir. Bu arada sevilmeyen veya tercih edilmeyen adlar da vardır. Örneğin, Türk toplumunda Yezit adını ben hiç duymadım.

Son yıllarda, toplumuzda klasik diyebileceğimiz geleneksel olarak yaygın kullanılan adlar yerine, anne babaların değişik adlar tercih ettiklerini görüyoruz. Geleneksel olarak, ailenin ilk erkek çocuğuna baba tarafından dedesinin, kız çocuğuna babaannesinin adı verilirdi. Daha sonraki çocuklara annenin, babasının ve anneannesinin adları verilir, bunu amca, dayı, hala, teyze gibi aile büyüklerinin adları takip ederdi. Günümüzde ebeveynler, yine inanö ve değerlerine uygun olarak ama yeni değişik adlar koymaktadır. Kimi zaman önceden toplumumuzda pek yaygın olmayan ama İslâm tarihinde yeri olan, Büşra, Şeyma, Talha gibi adların; bazen Eylem, Özge, Barış gibi ideolojik adların; bazen Ekin, Su gibi dinî içerikten uzak ama nötr adların verildiğini görüyoruz. Demek ki inanölarımızı, değerlerimizi, zevklerimizi, duygu ve düşüncelerimizi çocuklarımıza verdiğimiz adlarda görebiliyoruz.

Çocuklara ad koyarken, Hz. Peygamber (s.a.v)'in çok titiz davrandığını görüyoruz. O, "Siz kıyamet gününde hem kendi adınızla, hem de babalarınızın adıyla çağırılacaksınız. Bu sebeple adlarınızı güzel koyun." [2] buyurmuştur. Bu uyarısıyla Efendimiz (s.a.v), ad vermenin aynı zamanda bir de uhrevî boyutunun bulunduğunu göstermektedir. Hiç kimse ne dünyada ne de ahirette, ne kendisinin ne de çocuğunun, kötü adla çağırılmasını istemez.

Peygamber Efendimiz (s.a.v), "Allah'ın en çok sevdiği adlar, Abdullah ve Abdurrahman'dır." buyurmuştur. Elbette Allah'ın beğendiği adlar sadece bunlardan ibaret değildir. Bir hadisi şerifte, "Kıyamet günü, Allah en çok kızacağı en kötü kimse, adı Melikü'l-emlak (mülklerin maliki; Şehinşah) olan kimsedir." [3] buyrulmuştur.

Efendimiz, anlamları çirkin olan isimleri değiştirmiştir. [4] Örneğin, Ensardan Usey'in, oğluna verdiği adı Hz. Peygamber (s.a.v) beğenmemiş, "Ona Münzir adını koy." [5] buyurarak önceki adı değiştirmiştir. Büyük hadis âlimi Ebu Davud, Hz. Peygamber (s.a.v)'in, Asi (isyankar), Aziz, Atele (şiddet, sertlik), Şeytan, Hakem, Gurab (karga), Hubâb (bir şeytanın adı), Şihab (alev) adlarını değiştirdiğini, Şihab'ı Hişam, Harb'i Silm (barış), Muzdacî'ı (yatan) Münbais (kalkan) yaptığını, Afire (çorak) adını taşıyan bir araziyi de Hadire (yeşillik), Şi'bu'd-dalâlet'i (dalalet/sapıklık geçidi/mahallesi), Şi'bu'l-Hüdâ (hidayet/kurtuluş geçidi/mahallesi); Benû Muğviye ve Benû'z-Zinye'yi (zina çocuğu, zina oğulları), Benû'r-Rişde (meşru çocuk, doğruluk oğulları) olarak değiştirdiğini nakletmektedir. [6]

Hz Peygamber (s.a.v) bu adları, şüphesiz anlamlarındaki çirkinlik ve sevimsizlikten; Hakem adını, Allah'ın bir adı; hubâb'ı, şeytan veya bir yılan cinsinin adı olduğundan; Şihâb'ı da alev gibi yanmayı ifade ettiğinden beğenmemiş, onları bu sebeple değiştirmiştir. Aynı şekilde isyankâr, itaatsız kadın anlamına gelen Asiye'yi güzel kadın anlamına gelen Cemile'ye, [7] sert anlamına gelen Hazn'i kolay anlamına gelen Sehl'e, [8] kesik anlamına gelen Asram'ı tohum, ziraat, verim anlamına gelen Zür'a'ya [9] çevirmiştir. Burada, Hz. Peygamber (s.a.v)'in, anlam itibarı ile çirkin olup hoş olmayan, bir takım bilinçaltı duygularla sahibinin karakterini etkileyen adları değiştirdiğini söyleyebiliriz.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında ebeveynlere ad koyma hususunda şu tavsiyelerde bulunulabilir:

1. Çocuklara toplum içinde, kendilerini utandıracak, küçük düşürecek adlar koymamalıyız.

2. Başta peygamberimiz olmak üzere İslam büyüklerinin adlarını tercih etmeliyiz.

3. Aile büyüklerinin adlarında özel olarak bir yanlışlık veya çirkinlik yoksa onlara öncelik verip hem onları memnun etmek hem de kişilerin aidiyet ihtiyaçlarını gidermek güzel olur.

4. Anlamları hoş olmayan adlar yerine iyiliği, güzelliği hatırlatan adlar tercih edilmelidir.

5. Mutlaka değişik ad olacak diye anlamsız veya söylenmesi zor adlara gerek yoktur.

6. Ad koyarken öncelikle karı koca olmak üzere aile bireyleriyle istişare etmekte yarar vardır.

Ad vermek insan hayatında önemli bir husus olduğu için, bu konuda bir örf ve âdeti de beraberinde getirmiştir. Her konuda olduğu gibi, Müslümanların önderi Efendimiz bu konuda da bir edep öğretmiştir. Hz. Ayşe (r.anh)'nin nakline göre yeni doğan çocuklar Hz. Peygamber (s.a.v)'e getirilir, O da bunlara mübarek/hayırlı olmaları için dua eder, tahnikte bulunurdu.[10]. Yeni dünyaya gelen çocuk daha anne sütü emmeden Hz. Peygamber (s.a.v)'e götürülür, çocuğu kucağına oturtup ağzında yumuşatmış olduğu hurma ile çocuğun damağını oğar, daha sonra dua edip adını koyardı. İslâm inancında bu işleme tahnik adı verilir.[11]

Teberruken (saygı ve hayır ümidi ve beklentisiyle) yaptırılmakta olan tahnîk ve ad verme işi veya töreni, herhangi salih birisine yaptırılabilir. Ashab döneminde titizlikle uygulanan bu görenek, maalesef bugün, özellikle ülkemizde, unutilan İslâmî âdetler arasında yer almaktadır. Başlanan bir hayatın ilk anlarını tatlı ile başlatmak, dua etmek suretiyle hayırla devamını sağlamak; bu duayı, duasının kabulü umulan salih kimselere yaptırmak güzel bir davranış olacaktır.

Sünnet olan, doğan çocuğa, doğum gününde veya yedinci günde ad vermektir. Bu konuda bir hadiste, "*Hz. Peygamber (s.a.v), doğan çocuğun yedinci gününde adlandırılmasını ondan eziyet verici şeyleri gidermeyi (saçlarını kesmeyi temizlik yapmayı sünnet etmeyi) ve akika kurbanı kesmeyi emretti.*"[12]; bir başka rivayette, "*Her oğlan akika kurbanı karşılığında bir rehindir. (Akika kurbanı kesilince Şeytan tasallutundan kurtulur). Yedinci gününde onun kurbanı kesilir tıraş edilir ve adlandırılır.*"[13] buyurulmaktadır.

Yeni doğan bebeğin başındaki ilk saçlarına akîka; bu çocuğun doğumundan yedi gün sonra başındaki tüyleri kısmen veya tamamen tıraş edip adını koyduktan sonra Allah'a şükür için kesilen kurbanı akîka kurbanı denir. Hz. Ayşe validemizin rivayetine göre, Peygamber Efendimiz (s.a.v), torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in doğumlarının yedinci günü akika kurbanlarını kesmiş ve adlarını koymuştur.[14] Akika kurbanı çocuğun doğduğu günden ergenlik dönemine kadar kesilebilir. Ancak doğumun yedinci gününde kesilmesi daha çok

sevap kazanmaya sebeptir. Kesilen kurbanın kemikleri çocuğun sağlıklı olmasına sebep olsun niyetiyle kırılmayıp eklem yerlerinden sıyrılır ve öylece pişirilir. Sonra bu kemikler bir yere gömülür. Akika kurbanının etinden, kurban sahibi yiyebileceği gibi ev halkı da bu etten yiyebilirler veya bir kısmı da ihtiyaç sahiplerine dağıtılabilir.

DİPNOTLAR

[1] Beyheki ve Ebu Nuaym.

[2] Ebu Davud, Edeb 69.

[3] Buhari, Edeb 114; Müslim, Adab 20-21; Ebu Davud, Edeb 70; Tirmizi, Edeb 66.

[4] Ebu Davud, Edeb 70; Tirmizi, Edeb 66; Buhari, Edeb 108; Müslim, Adab 29; Ayrıntılı bilgi için bak. Cemal Ağırman, “Ad Koyma ve Hz. Peygamber’in İsimlere Karşı Tutumu”, **CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, sayı: 2, Sivas 1998, ss.123-143.

[5] Buhari, Edeb 108, Muslim Adab 29.

[6] Ebu Davud, Edeb 70.

[7] Müslim, Adab 14.

[8] Buhari, Edeb 107-108; Ebu Davud, Edeb 70.

[9] Ebu Davud, Edeb 70.

[10] Müslim, Adab 27; Ebu Davud, Edeb 106.

[11] Buhari, Menakibu'l- Ensar 45, Akika 1; Müslim, Adab 26; Ebu Davud, Edeb 69.

[12] Tirmizi.

[13] Ebu Davud; Tirmizi; Nesai; İbni Mace.

[14] Tecrid-i Sarih Tercümesi, XI, 401.

<https://somuncubaba.net/dergi/121-sayi/cocuklara-guzel-ad-koymak/>